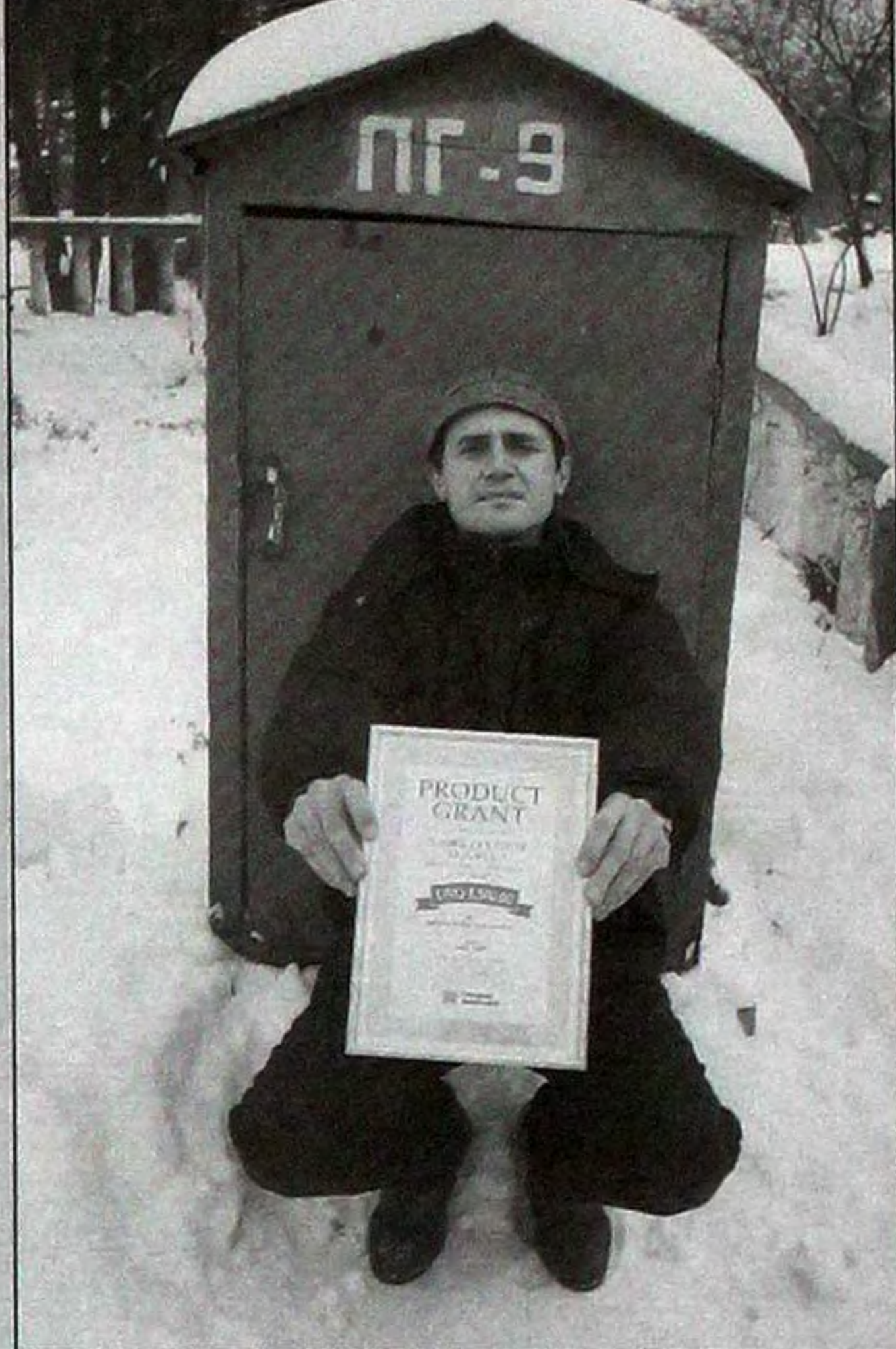

4-й кіновідеофестиваль
«Відкрита ніч» відбувся,
як і було передбачено
регламентом,
у ніч з 3 на 4 червня
2000 року.

■ Володимир
Дошук,
призер
фестивалю
«Відкрита ніч»
2000 року
(фільм
«Пірнаю»).

Фестиваль як формула ренесансу

Андре Базен з приводу Канн писав колись, що фестиваль кіно нагадує собою якийсь чернечий орден, бо живе і діє за певним, тільки йому притаманним ритуалом. Можна додати, що там є обов'язковий одяг — смокінг. Правда, тільки для чоловіків, але смокінгів вистачає, щоб об'єднати фестивальний натовп у цілісність. Так і «Відкрита ніч» має свою характерну постань. Це, як правило, молода людина, що, незалежно від статі, має за спиною рюкзак або сумку при боці, в одній руці тримає пляшку, а в другій — цигарку (цікаво, що там в тих рюкзакках?). Тут у смокінгу був тільки арт-директор, головний диригент фестивального дійства Михайло Ілленко.

Можна було б і далі гратися у парадокси та аналогії, змальовуючи фестивальний антураж, а потім непомітно перейти до аналізу конкурсних та позаконкурсних фільмів, але це вже зроблено. «Відкрита ніч», незважаючи на короткий термін існування, преса не оминає своєю увагою.

Тому, можливо, варто спробувати відповісти на питання, що у пресі, здається, не виникало: а чому цей фестиваль взагалі існує?

Ми вже маємо у Києві кінофестиваль «Молодість». Справжній, міжнародний. Можна тільки дивуватися, як його засновникам вдається, зважаючи на ту ж таки непевність часу, залишатися на такому високому рівні, щороку відновлювати цю справжню атмосферу радісного піднесення від спілкування однодумців. Щороку його іноземні учасники та гості, полишаючи Київ, бажають, щоб фестиваль зберігся.

Та «Молодість» — це як київське «Динамо» у нашому футболі. Кожна команда вищої ліги має можливість двічі за сезон зустрітися на полі з грандом європейського футболу і отримати від цього неабияку професійну користь. Та «Динамо» і український футбол все ж таки різні речі. Так само і з «Молодістю»...

Регламент «Відкритої ночі» складено таким чином, що у прейскурант перегляду тривалістю шість годин може потрапити максимальна кількість номінантів, сьогодні це практично кожен бажаючий. Фільмом, фрагментом фільму, одним кадром. І хоча імен і назв багато, програма не дає відповіді на питання про стан, в якому перебуває українське кіно сьогодні. Та й хто спроможний на таке питання відповісти? Сенса програми в іншому. Вона має показати потенціальні можливості, що дають підставу сподіватися на

відродження національного кінематографа.

«Відкрита ніч», на перший погляд, нагадує скоріше якусь гру у фестивалі, коли ритуал, атмосфера, знайомства, спілкування, між іншим екран, нарешті вручення призів — і свято скінчилося.

Головною умовою будь-якого фестивалю є виявлення та оприлюднення досягнень кінематографа. Все інше — умовності. В тому числі і призи. Адже не можна серйозно припустити, що призами можна визначити, який фільм кращий, а який гірший. Треба виявити те нове, що виникло. Відповідно до характеру фестивалю. Адже він може бути комерційним, політичним, суто естетським.

«Відкрита ніч» під жодну із цих рубрик не підходить. Жодній умові не відповідає. І видається неспроможною на довготривале функціонування.

Але...

Але фестиваль існує і, відбувши четвертий дубль, готується до п'ятого. Виходить, є якесь недоступне для неозброєного ока джерело енергії, що насичує його життєздатністю.

При всіх негараздах мистецький потенціал все ще досить значний, здатний забезпечити продукування великої кількості фільмів. І хоча фінансові та технологічні можливості цьому потенціалу не відповідають, виробництво фільмів все ж таки якось жевріє. Відсутність необхідних коштів, плівки, сучасної апаратури компенсується надефективним використанням того, що є, помноженим на вигадку та ентузіазм. Але відсутність глядачів, тобто прокату, не компенсує нічим.

Система фестивалів у світі давно вже стала своєрідною, але майже обов'язковою формою попереднього прокату. Фестивалі, зберігаючи свої функції кінематографічного свята, поєднаного з оглядом мистецьких досягнень, стали ще й кіноринками, де й вирішується прокатна доля фільмів. Престиж фестивалю суттєво впливає на значущість кіноринку.

«Відкрита ніч» — ще не кіноринок. Але для певної частини тих, хто знімає, — виконує функцію завер-

шальної частини існування фільму замість прокату. Мистецький задум — виробництво — прокат. Задумів вистачає, виробництво щось таки продукує, і от тепер з'являється можливість результат комусь показати. Процес отримує свій завершений вигляд. Митець тепер знає не тільки для чого, але й для кого він знімає фільм.

Ця частина мистецького потенціалу, яку обслуговує «Відкрита ніч», від дубля до дубля кількісно зростає. Це насамперед молодь.

Розглядаючи регламент фестивалю під таким кутом зору, зазначимо, що за шість годин можна побачити досить багато.

Всього шість годин. Від першої зірки на вечірньому небі до першого променя сонця. І цю тривалість ніхто змінити не може, бо це ж за законами природи, — а вони непорушні. Все, що базується на цих законах, мимоволі викликає довіру.

Для двох журі — міжнародного та національного — приймати рішення досить важко. Виробничі можливості не для всіх однакові. І це, безперечно, суттєво позначається на творчих результатах. Та обидва журі вчинили абсолютно правильно, оцінюючи не умови, а результати. Бо рівень визначається тим, що краще, і альтернативи нема. Тому серед призерів ми зустрічаємо імена таких метрів, як Юрій Ілленко (приз за кращу операторську роботу), чи Сергій Маслобойщиков (приз за режисуру), який брав участь вже не в одному міжнародному фестивалі. В такій компанії вагомість здобутків інших, відомих тільки найближчим друзям конкурсантів, лише зростає.

А здобутки є. Пітер Грінуей зазначив, що кіно як засіб комунікації має занадто багато можливостей, щоб залишатися тільки надбанням оповідачів історій. Для оповідання історій потрібні кошти, плівка, апаратура і час. Більшість тих, хто наважується сьогодні знімати фільми, цього позбавлені. Але у них є можливості, не потрібні оповідачам історій. Те, що вони пропонують фестивальному глядачеві, не зацікавить спонсорів, але впаде в око професіоналам і критикам, які можуть відрізнити справжнє від підробленого. А це і є публіка фестивалю. Дайте призерам фестивалю справжні виробничі умови, і вони розкажуть вам такі історії, що і не снились тим, хто вважає себе фахівцем у цій справі. Та не дають. Не ті часи. Та й у кого ті гроші?

А все ж таки варто було б показати широкому загалу хоча б ті твори, на які звернули увагу журналісти на шпальтах своїх видань.

От, скажімо, позаконкурсний фільм Генадія Фоміна «Ліфтер». Точність відчуття жанру і точність ритму дозволяє автору невимушено та впевнено висловити своє розуміння сенсу існування людини в абсурдній реальності, якою іноді виглядає наше нинішнє життя. І як не згадати «Гріх» Олеся Саніна, головного переможця фестивалю. Зміст його фільму — розповідь про класичний український фільм «Камінний хрест» та його автора Леоніда Осику. Та при перегляді цього спогаду про людей, що колись знімалися в масових сценах фільму, мимо-

волі виникають обертони про долю кіно сьогодні, про відповідальність митця перед собою та своїм мистецтвом, про плинність часу, що його відбиток залишається на плівці.

«Кавова гуща» Олександри Ільменської — ще одне свідчення того, що вітчизняна анімація готова до створення шедеврів, аби тільки хтось цю готовність підтримав. Згадувались у друкованих виданнях і «Курсова робота» Наталі Савчук, і «Пісня про сирний дух» Наталі Смірновій.

Фестиваль живе, і його підтримують. Щось не дуже й прагматичне спонукає продюсерську агенцію «Зелений пес», чи галерею «Ательє Карась», чи Київський планетарій, чи інші державні та недержавні установи надавати йому допомогу. Можливо тому, що, як писав Жан Кокто, фестиваль — це така нейтральна територія, що демонструє нам, яким мав би бути світ, коли б люди спілкувалися без посередників і однією мовою. Писалося це знову ж таки з приводу Каннського фестивалю.

Наш фестиваль свого формування спроможеться, будемо сподіватися на об'єднання всіх здорових сил кіно у ту цілісність, що, можливо, стане підвалиною для виникнення кіно нового часу, для такого собі ренесансу. Ні, ні! «Відкрита ніч» — це ще не гарантія, це тільки шанс. Але шанс є. Бо тенденцію для такого об'єднання ця ніч у собі містить.

Як будь-який справжній фестиваль, «Відкрита ніч» народжує чутки. Київські ЗМІ, державні та недержавні, поки що не показують і не пишуть про зірок, що піднімаються тими крутими сходами «біля Річарда» у самий центр фестивального виру. А от щодо балачок на фольклорному рівні, то тут були факти. Іноді й зовсім неймовірні.

Казали, що нібито арт-директор і засновник «Відкритої ночі» Михайло Ілленко, відомий режисер і власник єдиного на фестивалі смокінгу, саме цей смокінг роздер на шматки на знак того, що ноги його більше не буде на Андріївському узвозі, що четвертий дубль — останній. Цю справедливу лють викликав той факт, що у цю червневу ніч було випито саме фестивальною публікою таку кількість міцних напоїв, скільки не вихилялося на ушлявленій вулиці з 1918 року. Причому різні організації, що торгували відповідними пляшками, їх продаж припинили. Не тому, що вичерпалися запаси (вони невичерпні), а тому, що були дещо ошелешені масштабом того, що відбувалося. Та хоча продаж припинився, кількість пляшок не зменшувалась. (Ось, що було у тих рюкзаках за спинами).

Багато хто у це повірив, бо київські спудеї завжди були великими фахівцями у цій справі ще з часів, коли у Києві навчалися Остап та Андрій Бульбенки, сини відомого Тараса Бульби.

Та виявилось, що все це брехня. Ніякої п'ятики не було. Пили тільки чистий «Спрайт». І справді, це ж не вісімнадцятий рік. Тоді ж ніяких законів не було, та й з владою... ніхто не знав, яка вона буде. А зараз же і законів безліч, і влада така, що іншої не хочеться. Так що смокінг цілісний висить у шафі.

Збираймося на п'ятий дубль!